

Новак О.С., к.е.н., доц.
Дідківська Н.І., магістрант
Житомирський державний технологічний університет

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Розглядаючи сутність економічної безпеки держави, науковці достатньо часто акцентують увагу на переліку загроз, до яких відносять: високий рівень корупції, частку тіньової економіки, фіктивне зниження суб'єктами бази оподаткування та відшкодування ПДВ за фіктивними поставками, незаконне використання бюджетних коштів, шахрайські дії суб'єктів господарювання та населення, що значною мірою підривають фінансову безпеку держави та негативно впливають на її міжнародний імідж торговельного партнера. Виявлення та зниження рівня фінансової злочинності належить до сфери фінансового моніторингу, під яким розуміють сукупність заходів із збору, обробки та аналізу суб'єктами фінансового моніторингу інформації про фінансові операції для оцінки їх ступеня ризику щодо легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, а також розроблення комплексу заходів для запобігання легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом на рівні кожного суб'єкта фінансового моніторингу. Таким чином, ефективність роботи суб'єктів фінансового моніторингу, його методичне, організаційне та нормативно-правове забезпечення суттєво впливають на економічну безпеку держави та потребують врахування, як при визначенні індикаторів економічної безпеки, так і при розробці заходів щодо її підвищення.

Відповідно до наказу Міністерства економіки України від 29 жовтня 2013 р. № 1277 “Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України” економічна безпека – це стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання. Зазначені методичні рекомендації визначають порядок розрахунку рівня економічної безпеки України на основі інтегрального індексу економічної безпеки, що складається з дев'яти середньозважених субіндексів (складових економічної безпеки): виробничої безпеки; демографічної безпеки; енергетичної безпеки; зовнішньоекономічної безпеки; інвестиційно-інноваційної безпеки; макроекономічної безпеки; продовольчої безпеки; соціальної безпеки та фінансової безпеки. Кожен середньозважений субіндекс включає набір індикаторів, що характеризують ту чи іншу складову економічної безпеки. Уся сукупність індикаторів залежно від економічного змісту поділена на три типи: індикатор типу С є стимулятором, тобто наявний прямий зв'язок між показником-стимулятором та інтегральною оцінкою; індикатор типу В є дестимулятором, коли між показником-дестимулятором та інтегральною оцінкою наявний зворотній зв'язок; індикатор типу А, змішаний, який до певного значення

показника є стимулятором, а в разі подальшого збільшення перетворюється на дестимулятор складової/субіндексу стану економічної безпеки.

Перелік індикаторів економічної безпеки України достатньо широкий, водночас не враховує всі реальні загрози, що можуть виникати в економічній сфері. Певну категорію загроз національній економічній безпеці несуть свідомі дії фізичних осіб чи керівників(працівників) юридичних осіб, пов'язані з відмиванням злочинних доходів, фінансуванням тероризму та розповсюдження зброї масового знищення. Питаннями протидії легалізації злочинних доходів займається Державна служба фінансового моніторингу України (ДСФМУ), однак її діяльність не можна оцінити найвищою оцінкою, що повністю виключає загрози економічній безпеці, пов'язанні з відмиванням злочинних доходів. Низький рівень викриття економічних злочинів ДСФМУ пов'язаний з обмеженістю її повноважень, низьким рівнем організації обміну інформації про підозрілі фінансові операції між державними органами контролю, відсутністю вичерпного переліку операцій, що належать до фінансових операцій з легалізації злочинних доходів. Слушні пропозиції щодо удосконалення вітчизняної системи фінансового моніторингу висувають О.М. Петрук та О.В. Смагло, зокрема: віднести до фінансових злочинів в Україні операції з предикатними до легалізації злочинами: комп'ютерне шахрайство, незаконні кредитні операції, підробка платіжних карток та інших платіжних документів, корупція та зловживання службовим становищем, ухиляння від сплати податків; забезпечити ефективні механізми збереження отриманої фінансової інформації у таємниці за рахунок посилення адміністративної відповідальності уповноважених для роботи з секретною інформацією працівників як органів державного фінансового моніторингу, так і суб'єктів первинного фінансового моніторингу; розширити джерела отримання інформації ДСФМУ щодо підозрілих операцій, використовуючи добровільно надану інформацію, профільні доповіді, відкриті джерела інформації та здійснювати перевірку фактів порушення отриманих з різних інформаційних джерел, у тому числі, шляхом проведення зустрічних перевірок ДСФМУ. Крім того, пропонуємо до переліку індикаторів економічної безпеки включити такі: частка тіньової економіки, рівень економічної злочинності, індекс сприйняття корупції, динаміку отриманих повідомлень з ознаками внутрішнього фінансового моніторингу, частка призупинених підозрілих фінансових операцій, динаміка розпочатих кримінальних проваджень за узагальненими матеріалами ДСФМУ, динаміка обсягів заарештованого майна. Розрахунок запропонованих індикаторів можна здійснювати на основі порівняння даних поточного року з попереднім, або даних по Україні з даними еталонної країни у сфері протидії легалізації злочинних доходів

Зазначені заходи дозволять підвищити ефективність фінансового моніторингу, а також підняти рівень економічної безпеки України шляхом врахування та усунення впливу загроз економічній злочинності.